

**PŘÍSUDEK, VEDLEJŠÍ VĚTA PŘÍSUDKOVÁ
VĚTA JEDNOČLENNÁ, DVOJČLENNÁ, VĚTNÝ EKVIVALENT**

Přísudek je základní větný člen, vyjadřuje, co podmět dělá. Zpravidla je to sloveso v určitém tvaru nebo pomocné (sponové) sloveso se jmenným nebo příslovečným tvarem. **Typy přísudku:**

**A) PŘÍSUDEK SLOVESNÝ
JEDNODUCHÝ**

Bývá nejčastěji vyjádřen **určitým slovesným tvarem**, pak hovoříme o přísudku **SLOVESNÉM**.

Lenka se zasmála. Všichni budou zpívat. Dopis byl napsán úhledně. On by to neudělal.
Slovesný přísudek může být nahrazen **citoslovcem**. (*Žába žbluňk do vody.*)

PŘÍSUDEK SLOVESNÝ

SLOŽENÝ

(ZPŮSOBOVÁ A FÁZOVÁ SLOVESA) + INFINITIV

ZPŮSOBOVÁ SLOVESA: **moci, smět, muset, mít** (povinnost), **chtít**

FÁZOVÁ SLOVESA: **začít, začínat, přestat, přestávat, zůstat, zůstávat**

Jitka chce studovat na gymnáziu. Slunce začalo zapadat. Zůstaňte sedět na místech.

B) PŘÍSUDEK JMENNÝ SE SPONOU (SLOVESNĚ JMENNÝ)

Spona: být, bývat, stát se, stávat se + podstatné, přídavné jméno.

spona + podstatné jméno = *Jana je lékařka. Jana byla lékařka. Jana není lékařka. Jana bude dobrá lékařka.*

spona + přídavné jméno = *Jana je sympatická. Jana není sympatická.*

spona + zájmeno = *Tužka je moje. Tužka není tvoje.*

spona + číslovka = *Jana je šestá. Jana není první.*

spona + infinitiv = *Jana je slyšet. Jana není vidět.*

spona + příslovce = *Není mi dobře. Bylo mi zle.*

srovnávacím výrazem = *Jana je jako jiskra. Jana není jako my.*

C) PŘÍSUDEK JMENNÝ BEZE SPONY – používá se ve zvláštních případech, jako jsou např. přísloví nebo hesla.

Každý svého štěstí strůjcem. Mluvíti stříbro, mlčeti zlato.

POZOR: Sloveso být může mít i **plný význam, v takových případech tvoří přísudek slovesný.**

Např. *Slunce už je za obzorem (nachází se). Zítra bude (proběhne) školní akademie.*

1. Rozlište přísudky jmenné se sponou, jmenné beze spony a slovesné (jednoduché, složené).

Ráno bylo město tiché.

jmenný se sponou

Tatínek je učitelem na gymnáziu.

jmenný se sponou

Zvolili ho starostou.

slovesný jednoduchý

Je ještě přísnější, než jsem to o něm slyšela.

jmenný se sponou, slovesný jednoduchý

Zahrady byly hezky upravené.

jmenný se sponou

Kniha – pramen vědění.

jmenný beze spony

Už se brzy stanu členem fotbalového oddílu.

jmenný se sponou

Po návštěvě klauna v nemocnici byly děti veselé.

jmenný se sponou

Býval by se určitě přihlásil.

slovesný jednoduchý

Nákup je v autě.

slovesný jednoduchý

Studenti budou pracovat sami.	<i>slovesný jednoduchý</i>
Žák byl vyvolaný k tabuli.	<i>jmenný se sponou</i>
Otec se stal starostou města.	<i>jmenný se sponou</i>
Štika chramst po návnadě.	<i>přísudek vyjádřen citoslovcem/slovesný jednoduchý</i>
Slunce už je nad obzorem.	<i>slovesný jednoduchý</i>
Je Bůh?	<i>slovesný jednoduchý</i>
Náš sen se stal skutečností.	<i>jmenný se sponou</i>
Nikdo mě nesmí vidět.	<i>slovesný složený</i>
Musím jít do samoobsluhy nakoupit něco k večeři.	<i>slovesný složený</i>
Poslali mě nakoupit nějakou limonádu.	<i>slovesný jednoduchý</i>
Nemohl jsem tomu vůbec uvěřit.	<i>slovesný složený</i>
Já se asi nikdy nenaučím tancovat polku.	<i>slovesný jednoduchý</i>
Snad už tomu začíná rozumět.	<i>slovesný složený</i>
Přestaň konečně zlobit.	<i>slovesný složený</i>
Naší kočce se líbí ležet u kamen.	<i>slovesný jednoduchý</i>
Mně se chce spát.	<i>slovesný složený</i>
Ráno moudřejší večera.	<i>jmenný beze spony</i>

2. Přísudky jmenné se sponou nahrad'te slovesnými.

Tomáš je dobrý lyžař.	<i>Tomáš dobře lyžuje.</i>
Pan Novotný se stal majitelem hotelu.	<i>Pan Novotný vlastní hotel.</i>
Stromy jsou obalené květy.	<i>Stromy bohatě kvetou.</i>
Vidět se s kamarády bylo příjemné.	<i>Setkání s kamarády se mi líbilo.</i>
Na jaře byla naše zahrada zatopená.	<i>Na jaře nám voda zatopila zahradu.</i>
S přibývajícím věkem se pan Novák stával nedůvěřivějším.	<i>..... méně věřil lidem.</i>

3. Přísudky slovesné nahrad'te přísudky jmennými se sponou.

Louky se zazelenaly.	<i>Louky byly zelené.</i>
Dědeček celý život pracoval v továrně.	<i>Dědeček byl celý život zaměstnaný v továrně.</i>
Lukáš se neustále rval.	<i>Lukáš byl rváč.</i>
Brzy budu hrát v divadelním souboru.	<i>Brzy budu členem divadelního souboru.</i>
Film Obecná škola natočil režisér Jan Svěrák.	<i>Film Obecná škola je dílo Jana Svěráka.</i>
Překvapil mě svým dárkem.	<i>Jeho dárek byl pro mě překvapení.</i>
Maminka se zlobí kvůli špatné známce.	<i>Maminka je nazlobená kvůli špatné známce.</i>
Karel výborně plave.	<i>Karel je výborný plavec.</i>
Katka se vždy pěkně obléká.	<i>Katka je vždy pěkně oblečená.</i>

VEDLEJŠÍ VĚTA PŘÍSUDKOVÁ – nahrazuje jmennou část přísudku jmenného se sponou.

*Obloha byla vymetená. = Obloha byla, **jako by ji vymetl.***

Často se na vedlejší větu přísudkovou odkazuje ZÁJMENEM. (*Mirek není **takový**, jak ho vylíčila.*)

4. Nahrad'te jmennou část přísudku vedlejší větou přísudkovou.

Paní Nováková byla jako opařená.

Paní Nováková byla, jako by ji opařil.

Zahrada byla jako pocukrovaná.

Zahrada byla, jako by ji pocukroval.

Ty jsi jako vyměněný.

Ty jsi, jako by tě vyměnili.

Jsem jako po výprasku.

Jsem, jako bych dostal výprask.

Jirka není zrádce.

Jirka není takový, aby nás zradil.

Město bylo liduprázdné.

Město bylo, jako by v něm nikdo nežil/nebyl/nebydlel.

5. Nahrad'te vedlejší větu přísudkovou jmennou částí přísudku.

Jeho rozsáhlé znalosti byly tím, co nás nejvíc překvapilo.

..... překvapující

Patrik není ten, kdo závidí.

.... závistivý/závistivec

Nejsem takový, aby se na mě nedalo spolehnout.

.... nespolehlivý

Princezna byla, jako by ji začarovali.

.... jako začarovaná

Výsledek utkání byl takový, jak se očekávalo.

.... očekávaný

Pepa není takový, aby si ze všech dělal srandu.

.... vtipálek

Podmínky nejsou takové, aby nám vyhovovaly.

.... vyhovující

VĚTY JEDNOČLENNÉ, DVOJČLENNÉ

VĚTY DVOJČLENNÉ - mají **podmětovou a přísudkovou část**. Věta má podmět, i když je nevyjádřený.

Maminky četly dětem pohádky. Byl jsem velmi unavený. [já – nevyjádřený podmět]

VĚTY JEDNOČLENNÉ - **NEMAJÍ podmět**, jejich základem je **určitý slovesný tvar**.

Nejčastěji vyjadřují přírodní jevy, tělesné stavy, duševní stavy.

Stmívá se. Bylo dusno. Bolí mě v krku. Stýská se mi. Je mu smutno.

6. Rozlište **věty jednočlenné** a dvojčlenné

Všechno se blýskalo čistotou. V dálce se ozývalo štěkání psů. **V kamnech příjemně praskalo.** **O prázdninách se často**

chodilo na houby. Slušně jsme pozdravili. Auto odbočilo doleva. **Celou noc chumelilo.** Trhání zubu mě bolelo.

V dálce zahřmělo. **Často se mu zdá o dědečkovi.** Zastavili jsme se na návštěvě u příbuzných. V knihovně půjčovali

knihy jen třikrát týdně. Nachladil jsem se. Celé dny proseděl u počítače. **Pálilo ho na prsou.** Pravidla ve třídě

pamatovala na všechno. **Zítرا bude mrazivo.** **Kručí mi v žaludku.**

VĚTNÝ EKVIVALENT

- má stejnou funkci jako věta. Základem **není určitý slovesný tvar.**

Vystupovat! Veselé Vánoce! Výborné! Rychle! Vzadu! Snad. Ano. Au! Pst! Proč? Dostat tak nové kolo! Ta ostuda! Pěkné.

7. Určete, které věty jsou dvojčlenné (VD), které jednočlenné (VJ) a kdy se jedná o větné ekvivalenty (VE).

a)	Asi ne.	VE
b)	Čtu knihu.	VD
c)	Bolí mě v krku.	VJ
d)	Děti běhaly po zahradě.	VD
e)	Ticho!	VE
f)	Prší.	VJ
g)	Padá sníh.	VD
h)	Slunce vyšlo nad mraky.	VD
ch)	Východ.	VE
i)	Stýská se mi.	VJ
j)	Stmívá se.	VJ
k)	Úplně zbytečné.	VE
l)	Příspěvek je dobrovolný.	VD
m)	Pavlu píchá v boku.	VJ
n)	Je nevlídně.	VJ
o)	Paní Tichá.	VE

8. Vlnovkou označte přísudky.

Chlapci vesele zpívali u táboráku. Eva je hezká dívka. Blesk znenadání prásk do dubu. Letos švestky nejsou. Mám ještě napsat úvodní stranu. Já bych chtěl dostat nové horské kolo. Sliby chyby. Tvůj bratr s námi nemůže hrát. Pavel bývá často nemocný. Pes hop přes plot. Zpráva nebyla pravdivá. Odpoledne konečně přestal padat sníh. Dnes půjdeme na procházku. Ivanka je dobrá kuchařka. Lampa ještě svítí. Na parkovišti stojí dvě auta. O prázdninách jsem se chtěl podívat k moři. Ta taška je moje. Mohl bys mi půjčit tu knihu? Stal jsem se nejlepším žákem třídy.

9. Rozlište věty s nevyjádřeným podmětem a věty bez podmětu.

Příště vás nechá na pokoji. Hlady mu kručelo v břiše. Leží na zahradě na trávě. Už se brzo stmívá. Spí jako dudek. Spí se ti u nás dobře? Venku lijí jako z konve. Lije vodu do hrnce. Večer vždycky zatahuje závěsy na oknech. Už se zatahuje. Všude se o tom mluví. Mluví několika jazyky. Napište brzy. Kdy přijdeš? Opravdu se nám tu líbí. Rozpršelo se. Hřmí a blýská se. Ještě se mi nechce spát. Řekl jsem pravdu. Již se rozednívá.

TESTOVÉ ÚLOHY

1. **Rozhodněte o každé z možností, zda obsahuje pravopisnou chybu (A), nebo ne (N).**
- A) Žil ve *skromě* zařízeném obydlí v úzkém sepětí s přírodou. **ANO (skromně)**
 B) Denně na nás působí nesmírné množství smyslových vjemů. **NE**
 C) O *ztemělem* domě mezi lidmi kolovaly jen stěží uvěřitelné zvěsti. **ANO (ztemnělém)**
 D) Uprchlí vězni zmizeli ve zmeti spletitých uliček starobylého města. **NE**
2. **Které z uvedených slov má kořen utvořený ze čtyř hlásek?**
- A) vandrovat B) lidstvo C) vyhazovat **D) včelařství**
3. **Doplňte ustálená česká spojení.**
- A) Pýcha pád. **předchází**
 B) S roste chuť. **jídlem**
 C) Na každém pravdy trochu. **šprochu**
 D) Jeden za osmnáct, druhý bez dvou za **dvacet**
 E) Pod svícnem bývá největší **tma**

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 4 – 5

Nejslavnější Lucemburk

(1) Po otcově skonu se Karel IV. stal českým panovníkem. Zatímco německými oblastmi Svaté říše římské procházel v přestrojení, aby nepadl do rukou přívržencům Ludvíka IV. Bavora, v českých zemích jeho vládu nikdo nezpochybňoval.

(2) Důkaz o Karlově oblíbě podala jeho slavnostní korunovace 2. září 1347. Okázalý ceremoniál se konal ve staré románské bazilice, neboť nový Svatovítský chrám se teprve začínal stavět.

(3) Krátce po korunovačním obřadu se Karel dozvěděl novinu, jež ho překvapila. Jeho rival Ludvík IV. Bavor nečekaně zahynul, když lovil medvědy. Nyní již nic nebránilo tomu, aby byl královský titul Karla IV. uznán v celé říši. V červenci 1349 byl třiatřicetiletý Lucemburk v Cáchách korunován (již podruhé) římským králem a tentokrát už jeho nárok na korunu nikdo nezpochybňoval. Pouze Wittelsbachové skřípali zuby, ale Karel obratnými politickými tahy brzy zkontrolil i je. Nyní již toužil pouze stát se císařem, což se mu splnilo v římském chrámu svatého Petra o velikonoční neděli 5. dubna 1355. Byl tak prvním českým panovníkem, který se pyšnil císařskou korunou. Jeho radost nezkalila ani okolnost, že korunovací neprovedl papež Inocenc VI., nýbrž pouze jím pověřený kardinál. Ani zdaleka se tedy netěšil takové podpoře papeže, jak o něm rozhlášovali jeho protivníci.

(4) Své záměry v říšské politice dokázal Karel prosadit i díky tomu, že se opíral o hospodářsky prosperující Království české. Jeho význam si dobře uvědomoval, a proto se jej snažil ještě více povznést. Z Prahy učinil nejen rezidenci českého panovníka, ale i celoevropsky důležité místo.

(P. Čornej, Dějiny českých zemí, upraveno)

4. **Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda odpovídá informacím obsaženým ve výchozím textu (A), nebo ne (N).**

- 4.1 Karel IV. se narodil ve druhém desetiletí 14. století. **ANO**
 4.2 Karlovi přívrženci tvrdili, že Karel IV. je oblíbencem papeže. **NE**
 4.3 Po korunovaci v Cáchách začali konečně Karla IV. uznávat jako krále i v Čechách. **NE**
 4.4 Korunovace Karla IV. na císaře, která proběhla ve starší pražské chrámové stavbě, byla velmi pompézní. **NE**

5. Rozhodněte o každé z následujících dvojic slov, zda je lze v kontextu výchozího textu považovat za synonyma (A), nebo ne (N). (První slovo vždy pochází z výchozího textu a je v něm zvýrazněno.)

5.1	titul – název	NE
5.2	rezidence – sídlo	ANO
5.3	nezkalit – nepokazit	ANO
5.4	netěšit se – smutnit	NE

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 6

Zbyněk měl rád vyprávění o chvílích, kdy byli jeho prarodiče ještě dětmi. Zbyňkův děda vyrostl na malé vísce poblíž Litomyšle. Na podzim, když nebylo sychravé počasí, si děda a jeho kamarádi pouštěli na polích papírové draky, kteří se vznášeli vysoko nad jejich hlavami. V zimě stavěli sněhuláky a hlavy jim zdobili dřevými hrnci. Když na mezy rozkvetli petrklíče, těšili se, až si z proutků upletou pomlázku a na velikonoce si vykoledují kraslice. Při letních radovánkách u řeky jim třpytiví pstruzi sami skákali do sítí. Zbyňkovi bylo líto, že dědovi zážitky jsou už jen milou vzpomínkou.

6. Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

mezi, rozkvetly, Velikonoce, dědovy

7.

- 7.1 Napište přídavné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem NENUTIT a skloňuje se podle vzoru MLADÝ. **nutný**
- 7.2 Napište podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem ZNÍT a skloňuje se podle vzoru STAVENÍ. **znění**

8. Přiřaďte k jednotlivým tvrzením (8.1 – 8.3) odpovídající větu (A – E).

8.1	Věta obsahuje celkem jedno zájmeno, a to v 6. pádě čísla jednotného.	D
8.2	Věta obsahuje celkem dvě zájmena, a to v sedmém pádě čísla množného.	E
8.3	Věta obsahuje celkem tři zájmena, a to v prvním a čtvrtém pádě čísla jednotného.	B
- A) Žádný člověk nesmí omezovat druhého člověka.
 B) **Ten jeho** styl humoru **nikoho** nikdy vlastně neoslnil.
 C) Na tento náš projekt vedení firmy neudělilo povolení.
 D) Poslední dobou už nemluvila o **ničem** jiném než o Petrovi.
 E) S **těmi všemi** opilými lidmi jsem nikdy nenašel společné téma.

9. Rozhodněte o každé skupině slov, zda lze všechna považovat za slova významově souřadná (A), či ne (N).

9.1	celer, brokolice, hrách, zelenina	NE
9.2	auto, letadlo, tramvaj, vlak	ANO
9.3	Slovensko, Česko, Evropa , Norsko	NE
9.4	jabloň, smrk, modřín, borovice	ANO